

III. Teklik Kişi İyelik Eki +(s)I* ve Zamir n'si Üzerine Bir Deęerlendirme Denemesi

Hakan Özdemir**

Özet: III. teklik kişi iyelik eki üzerinde bir hayli durulmuş olup yapılan çalışmalar artık öncekilerin tekrarı olma hüviyetini kazanmaya başlamıştır. Bu çalışma da önceki teorilerden türeme teorisini esas almış olup bu anlamda alana yeni deliller sunmayı amaç edinmiştir. Öncelikle bahsi geçen iyelik ekiyle ilgili iki görüş değerlendirilmiştir. Daha sonra eski bir teori olan türeme teorisi ele alınmıştır. İyelik ekiyle ilgili tüm bu öne sürmeler Çağatay dil konuşurlarının atalarının oynadığı rol üzerine bina edilmiştir. Son kısımda belirtme durum eki üzerinde durulmuştur.

Anahtar kelimeler: III. teklik kişi iyelik eki, *zamir n'si*, belirtme durum eki.

An Attempt To The Evaluation Of The III. Person Singular Possessive Suffix And The Pronominal n

Abstract: It has been highly emphasized on third singular possessive suffix and now the studies of it have been started to gain the identity to be repetition of the former studies. This study is also based on the derivation theory from the former theories and in this sense, aims to present new proofs to the area. Primarily, two views are evaluates about the mentioned possessive suffix. Then, The derivation theory, old, is approached. All these suggestions about possessive suffix are built on the role of possible ancestors of Chagatai language speakers. In the final section, specification status suffix is emphasized.

Key words: the III. person singular possessive suffix, the *pronominal n*, the accusative suffix.

* Ekin bu şekilde gösterimi bağlayıcı ünsüz açısından değil, /s/ sesinin ünsüzle biten sözcüklerden sonra kullanılmadığını göstermek içindir (Geniş bilgi için bk. Ercilasun 2000: 128-135).

** Doç. Dr., Giresun Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Merkez Giresun, ozdemirhn@yahoo.com.

Giriş

III. teklik kişi iyelik eki üzerindeki tartışmalar uzunca bir süreden beri Türkiye Türkolojisi'ni meşgul etmektedir. Eski Türkçe devrinden beri III. teklik kişi iyelik eki üzerinde ortaya çıkan /n/ sesinin görevli bir eleman mı yoksa bağlayıcı ünsüz mesabesinde yaygınlık kazanmış türeme bir ses mi olduğu konusu tartışmaların merkezini oluşturmaktadır.

Görevli bir elemandır diyenler de ikiye ayrılmaktadır: /n/ sesine III. teklik kişi iyelik ekinin bir parçası diyenlerin yanında, III. teklik kişi iyelik ekinin kendisidir diyenler de vardır. Özünde /n/ sesine görev izafe etmekte birleşen ve aralarında nüans olduğunu düşündüğümüz bu iki görüşün III. teklik kişi iyelik ekinin bugün bazı dilbilimciler tarafından +(s)I(n) şeklinde kabul edilmesine sebep olduğu açıktır.

Diğer taraftan birtakım dilbilimciler de eki, bizim yukarıda gösterdiğimiz gibi, +(s)I olarak göstermeye devam etmektedir. Böylece ekin gösterime de yansıyan bu ikiliği bugün de sorun olmayı sürdürmekte ve yeniden üzerinde durmayı bir ihtiyaç haline getirmektedir.

1. III. Teklik Kişi İyelik Eki +(s)I(n)

Tekin'in ekin kökenine ilişkin yaptığı değerlendirmeler ekin +(s)I(n) şeklinde gösterilmesi gerekliliği üzerine olmuştur. Ona göre /n/ sesi, iyelik ekinin aslında var olan ama zamanla düşen bir yapı taşı olup temelleri Ana Altayca şekillere kadar götürülebilir. Yapılan açıklamanın bir kısmını görmek bu anlamda aydınlatıcı olacaktır:

*İşte, Ana Türkçede isimleri bağımsız olarak izleyerek iyelik ifade eden 3. kişi zamiri *in, yalın halde, Moğolca ve Mançu-Tunguzcada olduğu gibi, sonundaki /n/ fonemini yitirmiş ve ekleşmiş olmalıdır. Yalın halde, başka bir deyişle söz sonu durumunda, yiten bu /n/ fonemi çekimde yeniden belirir. Aslında bu olay söz içinde /n/ belirmesi değil, *in zamirindeki /n/ foneminin sones durumunda yitmesidir (Tekin 2003: 135).*

Bu açıklamada dikkati çeken husus Ana Altayca *in zamirinin Ana Türkçede III. kişi iyelik eki halini almasıdır. Bu dönüşüm, zamirlerden iyelik eklerine doğru bir gidişi öngörür. Böyle bir gidiş olabilir ama bu ekleşmede anlaşılması güç olan taraf I. ve II. kişi zamirlerinin nasıl ekleşerek iyelik eki halini almış olabilecekleridir. Belki I. kişi için de makul bir açıklama bulunabilir ama bu açıklamayı II. kişi için zamirler üzerinden yapmak zor görünüyor. İyelik sistemi kişiden kişiye değişen bir sistem olmasa gerektir. Eklemeli dil özelliği gösteren Türkçe, iyelik sistemini oluştururken farklı kaynak bile olsa aynı yöntemi kullanmış olmalıdır. Üç kişi zamirinin de iyelik eklerine kaynaklık etmiş olabileceği başka bir varsayım veya iyelik eklerinin oluşum sürecine dair

başka bir düşünce ortaya çıkana kadar bu teoriye ihtiyatlı yaklaşılması gerekir.

Bu konuda ileri sürülebilecek bir diğer açmaz da Çağatay dil konuşurlarının atalarının tüm Türk lehçelerini içine alan bir gelişmenin sınırları dışında kalmalarıdır. Tekin tarafından ileri sürülen /n/ sesinin düşmesi hadisesi, iyelik ekinin oluşum sürecini açıklamak için verilmiş olup tüm Türk lehçelerini içine alan bir kapsama sahiptir. Çağatay yazı diliyle ortaya çıkan gerçeğe göre Çağatay dil konuşurlarının ataları iyelik ekindeki bu gelişmeden habersiz görünüyorlar. *Zamir n'si* olarak bilinen sesin Yeni Uygurlar ve Özbeklerce kullanımı bilindiği üzere Çağatay Türkçesinden bu tarafa genel Türkçeden farklılık gösterir. III. kişi iyelik eklerinden sonra bu sesin kullanımı bu lehçelerce düzenli bir aksamaya uğrar. Hâlbuki iyelik ekinde Tekin'in bahsettiği düşme olsaydı Eski Türkçe ve bugün genel Türkçede söz konusu olan bu sesin çekim sırasında yeniden belirmesi, bu iki lehçe için de söz konusu olurdu. Yani düşme olsaydı iyelik ile durum ekleri arasında bu iki lehçe de diğer Türk lehçeleri gibi aynı refleksi gösterip bu sesi yeniden ikame etmeleri gerekirdi. Ama bunun aksine bu iki lehçe bize âdeta gözümüzün önünde duran bir gerçeği gösteriyor: Düşmeye konu olabilecek böyle farazi bir ses yoktur.

Bizce burada yaşanan hadise dilin ilk dönemleri sayılabilecek olan iyelik eklerinin ortaya çıkışı kadar geriye götürülemez. Bir dilbilimi gerçeğidir ki şüphesiz ekler sözcüklerden sonra ortaya çıkmıştır. Ama iyelik sistemini oluşturan ekler, Çuvaşlar ana kitleden lehçece uzaklaşmadan çok önceleri oluşmuştur. Ve yine ortak bir kabuldür ki iyelik sistemi ayrımsız Çağatay dil konuşurlarının atalarının da dâhil olduğu bütün Türk lehçelerini kapsar. Öyleyse adım adım bize yaklaşan bir gerçek şunu gösterir gibidir: Aslında bütün Türkler bir zamanlar III. kişi iyelik ekinin üstünde durum eklerini bugünkü Yeni Uygur ve Özbekler gibi kullanıyorlardı.

2. III. Kişi İyelik Eki +(n)

Bir diğer görüş de Alyılmaz tarafından ortaya atılmış *zamir n'si* olarak bilinen yapının tek başına III. teklik kişi iyelik eki olduğu düşüncesidir. Yapının iyelik eki olarak ele alınıp alınamayacağı ile ilgili düşüncelerimizi yukarıda açıklamıştık. Yine de aşağıda, Alyılmaz'ın verdiği bir örnek üzerinde bu konu açısından durulacaktır. Bunun yanında yapının dil kullanıcısı tarafından bazen ortaya çıkarılması sorununa getirilen çözüm önerisi de açıklamanın dikkat çeken diğer bir yönünü oluşturur:

Bu ünsüz, üzerine belirtilen / nitelenen / tamlanan eki almış bir isim veya isim soylu kelime veya kelime grubunun hâl kavramı ifade eden görevli bir elemanla (ek, ek+ek, ek+edat, edat) birlikte kullanımı sırasında ortaya çıkmakta ve iyelik eki 3. teklik ve/vy çokluk şahıs eklerini karşılamaktadır (Alyılmaz 2011: 517).

Açıklamada dikkati çeken yön insana bir düzensizliği andıran /n/ sesinin bazı durumlarda kullanımı bazı durumlarda ise kullanılmaması sorununa getirilen tekliftir. Açıklamaya göre, bu ses ancak üstüne (*ek, ek+ek, ek+edat, edat*) gelmesi durumunda ortaya çıkıyor. Bunun dışında ise dil kullanıcısı tarafından ses kullanım sahasına sokulmuyor.

Açıklamanın bu kısmı problemin çok büyük bölümü için çözüm yolunu gösterirken /n/ sesinin herhangi bir işlevle kullanılmadığı ve Gülsevin'in de Eski Anadolu Türkçesinden gösterdiği örnekler için bir bahis açmaz. Bu durumu gösteren bir örnek üzerinde durmak yararlı olacaktır:

t(a)bg(a)ç: bod(u)nka: b(e)gl(i)k: urı oglin: kul boltı: (e)şil(i)k: kız oglin: küñ boltı (Tekin 2010: 26)

Örneklerde /n/ sesinin eklendiği sözcükler, özne olarak geçişsiz fiillerle kurulu yüklemle bağlanmıştır. Ortada sesin yüklendiği bir belirtme işlevi de yoktur. Ayrıca sesin üzerine herhangi bir ek veya edat da gelmemiştir. Bu sesin bazen kullanılıyor olmasına getirilen çözümün bu ve benzeri örnekler için geçerli olmadığı açıktır.

Bu örnekteki /n/ sesini işlevsiz olarak kabul etmek ve ona *zamir n*'sinin III. teklik kişi iyelik eki üzerinde aldığı bir şekil olarak bakmak yukarıda anlatılanların ışığı altında mümkündür. İyelik ekinin *zamir n* 'siyle yanlış ayrılması gibi görünen bu durumu bir genellik kazanmamıştır. İyelik ekinin bu şekilde *zamir n* 'siyle kullanımı genellik kazanmadığı için, 'bu ses, dil kullanıcısının inisiyatifine bağlı olarak bazı durumlarda ortaya çıkar bazı durumlarda da ortaya çıkmaz' şeklinde bir tespitle konuyu noktalayalım.

Alyılmaz'ın bu açıklamadan hemen sonra verdiği ilk örnek dikkat çekicidir:

[olarning] ikin ara < [olar]+[ning] iki+Ø+n+ara (Alyılmaz 2011: 518).

Bu örneğin çözümlenmesinde anlaşılamayan nokta eke neden *+(s)I* III. teklik kişi iyelik ekinin Ø işaretiyle ısrarla getirilmek istenmesidir. Çünkü Eski Türkçe metinlerde, aşağıda da örnekler üzerinde gösterileceği üzere, dil kullanıcısının *+(s)I* III. teklik kişi iyelik ekinin kullanımıyla ilgili bir kısıtlaması yoktur. Gerekli gördüğü her yerde bu eki düşürmeden kullanmaktadır. Dil kullanıcısının burada varsayıldığı gibi böyle bir kısıtlamaya gitmesinin sebebi anlaşılammamaktadır.

Aslında dil kullanıcısının böyle bir kısıtlamaya gittiği de ileri sürülemez. Çünkü yapı *+(s)I* III. teklik kişi iyelik eksiz olarak *iki + belirtme durum eki n + ara* edatı şekline meydana gelmektedir. *Ara*, o gün için 'arasındalık' ifade eden bir edattır (Yapının edat olarak kullanımı için bk. Clauson 1972: 196). İki sözcüğüne belirtme durum ekinin gelmesi ise üzerinde durulması gereken asıl sorun olarak karşımızda durmaktadır.

Ara edatı ile ilgili örnekler yazıtlarda birbirinin tekrarı gibi görünen dört yerde geçmekte olup konuyu aydınlatmaktan uzak durumdadır. Bu yüzden öncesinde /n/ sesi bulunan *üçün* edatının kullanımındaki istem farklılıklarından (*istem* hakkında geniş bilgi için bk. Banguoğlu 1990: 386) hareketle bu sesin kullanım amacına ulaşmaya çalışmak bir çıkar yol gibi durmaktadır.

Yalın durum istemiyle: *bilmedük için* (KT D24), *birtük için* (KT D12, BK D11, BK D32), *kagan olurtukum için* (BK D36), *bar için* (KT G9, KT D29, BK K7, BK D23, KT D29), *türük bodun için* (KT D27), *tegdük için* (BK D30), *tüzsüz için*, *yarlukaduk için* (KT D15, BK D13, BK D33, BK D34, BK K10).

Zamirler üstünde belirtme durum istemiyle: *anı için* (KT D3, BK D4, BK D28).

+(s)I III teklik kişi iyelik eki üstünde belirtme durum istemiyle: *armakçısın için* (KT D6, BK D6), *bilmedükin için* (BK D16, KT D19), *bulgakin için* (KT K4, BK D29), *kikşürtükün için* (KT D6), *tebligın kürlüğün için* (BK D6, KT D6), *yañıluğun için* (KT D19), *yañıluğun yazımtukun için* (BK D16), *yarlıkadukun için* (KT G9), *yoñaşurtukun için* (KT D6, BK D7).

II. teklik kişi iyelik eki üstünde belirtme durum istemiyle: *antagın için* (KT G9), *bilmedüküğün için* (BK D20), *küregüğün için* (KT D23, BK D19), *yablakın için* (BK D20).

II. ve III. teklik kişi iyelik ekleri üzerinde kullanılan /n/ sesleri, *üçün* edatı sebebiyle aynı işlevle kullanılan seslerdir. II. teklik üzerindeki kullanıma bakarak III. teklikte kullanılan /n/ seslerinin de iyelik eki dışında değerlendirilmesi gerektiğini söyleyebiliriz. Bu sesin işlevini de *anı için* kullanımına bakarak belirtme durum eki olarak belirlense hata yapılmış sayılmaz. III. teklikteki /n/ sesinin edatlardan önce kullanımında iyelik eki veya onun bir parçası olmadığını göstermek, *ara* edatından önceki /n/ sesinin değerlendirilmesi açısından önemlidir. Bu ses *üçün* edatında gösterildiği üzere bazı edatların istemi olan belirtme durumunu karşılar. /n/ sesi *ara* edatında da III. teklik kişi iyeliği değil belirtme durum işlevini veya istemini karşılamıştır.

Peki, iyelik ekleriyle *üçün* edatı arasında görülen bu düzenli kullanım *kagan olurtukum için* (BK D36) örneğinde neden aksamaya uğramıştır? Burada kullanılan ek, iyelik eki olarak değil şahıs eki işleviyle kullanılmıştır (Geniş bilgi için bk. Özdemir 2013: 202-204). Bu yüzden /n/ sesi belirtme durum işleviyle yapıya getirilmemiştir.

3. Zamir n'sinin Doğuşu Hakkında Eski Bir Teori

Teoriye geçmeden önce bugün Türkiye Türkçesi'nde kullanılan +(y)I belirtme durum eki hakkında bir belirlemenin yapılması gerekmektedir. Bugün

Anadolu merkezli Oğuz Türkü'nün kullandığı *+I* belirtme durum eki, kökeni itibarıyla karanlık bir yapıdır. Genel kaniya bakılacak olunursa Eski Türkçe *+(X)g* belirtme durum eki yapıya kaynaklık etmiş olabilir. Ek hakkında Canpolat'ın dile getirdiği bir çekince ise Eski Türkçe şekille bu ekin bağlantısına gölge düşürmüştür (Canpolat 1992: 9-12). Eğer ek gerçekten Eski Türkçe şekilden gelmiş olsaydı Eski Anadolu Türkçesi döneminde benzeri durumlarda görülen ve */g/* sesinin düşmesine bağlanan bir yuvarlaklaşmanın da olması gerekirdi. Yuvarlaklaşmayı çok ileri boyutlara varırmış olan EAT'nin bu kadar yaygın bir kullanıma sahip belirtme durum ekinde bu hadiseyi işletmemesi akla bir ihtimali getirmektedir: Oğuz Türkü Eski Türkçe'nin de sınırlarını aşan oldukça eskicil (arkaik) bir özellik olarak */l/* sesini belirtme durum eki olarak kullanmaktadır.

Muhtemelen zamir sisteminin oluşumunun hemen akabinde bir iyelik sistemine de sahiptik. İki sistem bir arada bir müddet kullanılmış olmalı. Bir zaman sonra Yeni Uygur ve Özbeklerin dışında kalan bugün genel Türkçeyi temsil edenlerin ataları III. kişi zamiriyle belirtme durum eki *+I* arasındaki ünlü çatışmasını gidermek için bir yol buldular. Bu, bugün dile getirilen türeme teorisiyle açıkladığımız durumdu (Geniş bilgi için *bk.* Ergin 1977: 147). Bu etkileşim I. ve II. kişi zamirlerine benzetme (analoji) yoluyla doğmuştu. Kısa zamanda bu durum, dilde benzeri durumlarda ünlü çatışmasını gidermek için bir refleks halini aldı.

Yönelme durum eki de bundan etkilenerek *η* üzerinden yeni şeklini aldı. Fakat burada beklenmedik bir durum ortaya çıktı. Yönelme durum eki ünlüyle başlamıyordu. Bu durum, dilin geliştirdiği bu refleksin ünsüzlerle başlayan diğer eklere yayılmasına sebep gösterilebilir. Zamirlerin dışında iyelik sisteminin bu sesle tanışması durum ekleri üzerinden gerçekleştiği burada ifade edilebilir. Burada hemen yanlış ayırım akla getirilmemeli. Belirtme durum ekinde görülen ünlü çatışması, dil kullanıcılarını iyelik eklerinde de bir ara ses arayışına itmiştir. İlk Türkçe konuşurların bu soruna yukarıdaki cevabı bulmaları uzun sürmüş olmamalı. Aynı süreci iyelikte de tamamlayan dil için *zamir n*'sinin oluşum süreci böylece tamamlanmış denilebilir.

İşte Çağatay dil konuşurlarının ataları son aşamada ana kitlenin aksine bu refleksini ünsüzle başlayan diğer eklere yaymamış olmalı. *Zamir n*'sinin kullanımında bugün Özbek ve Uygurlarda görülen farklılığın sebebi bu refleksin yoksunluğu olmalıdır. Bu durumda bugün Yeni Uygurlar ve Özbekler çok eski bir özelliği III. kişi iyelik eklerinin durum ekleriyle kullanımında sergilemekte denilse yanlış olmaz.

4. İyelik Sisteminin Kapsayıcılığı

İyelik sistemi göz önüne alındığında dilin bütün lehçeleri bu eklere aynı mesafededir. Çünkü bu sistem, zamirler gibi dilin diğer ana şubeleri kadar eski

olmalıdır. Dilin özünde anlamına gelecek bir değişikliğe lehçelerin bir kısmının kayıtsız kalması, daha açık ifadeyle tüm lehçeler arasında bu bir kısım lehçenin iyelik ekinde Tekin'in bahsettiği ses düşmesi ve sonra çekim sırasında, bu düşen sesin yeniden türetilmesine tarafsız kalması düşünülemez. Ancak *zamir n'sinin* türeyişinde açıklanmaya çalışıldığı gibi sonradan olan değişikliklerin tüm lehçeleri kapsamaması beklenemez.

Akla burada Çuvaşçanın durumuyla ilgili bir soru gelebilir. Bu anlatılanlara göre Çağatay dil konuşurlarının ataları *zamir n'sinin* kullanımı açısından Çuvaşlardan önce ana kitleden lehçece bir kopma yaşamışlardır. Bu düşüncenin temelinde hep azınlık durumunda kalanların ana kitleyi lehçece terk ettiği savı yatar. Aslında burada dilin genel ekseninden kopanlar Çağatay dil konuşurlarının ataları değildi. Onlar sadece Türk dilinin akla gelebilecek en eski özelliklerinden birini, iyelik çekiminde durum eklerinden önce *zamir n'sini* kullanmamayı devam ettirdiler. Bu özelliği kullanmaktan vaz geçenler Çağatay dil konuşurlarının atalarının dışında kalan diğer tüm Türk boylarının atalarıydı.

Zaten meseleye böyle bir “refleks geliştirme” perspektifinden bakılmadığı sürece sorunun aydınlanması zor görünmektedir. Denildiği gibi yukarıda anlatılan refleks gelişimi ve diğer şekillere yayma işi Çağatay dil konuşurlarının ataları arasında olmamıştır. Hatta onlar zamir çekimi dışında yönelme durum ekinde de bu refleks işletmemişlerdir. Çok doğal olarak Çağatay Türkçesi'nde ve devamındaki iki lehçede (Yeni Uygur ve Özbek) yönelme durum ekinin zamir çekiminde görünen durumunu, Çağatay dil konuşurlarının atalarının diğer Türk boylarıyla olan iletişimine vermek gerekmektedir.

5. Belirtme Durum Eki +I

Zamir n'sinin ortaya çıkışı, Çuvaşların ana kitleden lehçece koptuğu bir dönemden çok önceye rahatlıkla götürülebilir. O dönemden Eski Türkçe'ye belirtme durum ekinin görünüşündeki *n*'li şekiller aslında zaman içinde *zamir n'sinin* aldığı şekiller olarak açıklanabilir (Farklı bir değerlendirmeyle geniş bilgi için bk. Alyılmaz 2011, 521-523). Bu durumda *+nI* belirtme durum eki, bir yanlış ayırmanın sonucudur. *+nI* belirtme durum eki, *zamir n'si* ve *+I* belirtme durum ekinde oluşur. *+n* belirtme durum eki ise *zamir n'sinin* malum durumlarda görünümünden başka bir şey değildir. Bu son şekil öyle bir hal almıştır ki I. ve II. kişi iyelik eklerinden sonra bile bu ses belirtme durum eki olarak kullanılmıştır. Bu yüzden bu durum, dilbilimciler tarafından haklı olarak /n/ sesinin müstakil bir şekil olarak değerlendirilmesine yol açmıştır. /n/ sesinin tüm bu görüntüsü şüphesiz belirtme durum eki *+I* ile uzun müddet bir arada kullanılmasının sonucudur. Özellikle kalın sıradan sözcüklerde kullanımında normal uzunluğa sahip olmayan bu ünlü eski Türkçeye gelinceye kadar çoğu

durumda düşürülmüştür. Bu düşme sonucundadır ki /n/ sesi çoğu durumda onun görevini üstlenmiştir.

Sonuç

1. Bu yazının temel dayanağı durumundaki bir görüş olarak sanıldığıının aksine /n/ sesi iyelik eki içinde düşünülemez. Eğer böyle olsaydı bugün tüm Türk boyları *zamir n*'si olarak bildiğimiz sesi kullanıyor olurdu. Bu ayrım, *zamir n*'sinin dilin tüm Türk boylarını kapsamayan sonraki bir dönemde ortaya çıktığını gösterir.

2. Birinci maddede de anlatıldığı üzere *zamir n*'sinin zamir ve iyelik sisteminden sonra ortaya çıkış zamanı, bu sesin kullanımında görülen düzensizliğin açıklayıcısı olarak ileri sürülebilir. Dilin diğer morfemleri gibi temel yapı taşı olmaması onu, kullanımda bu düzensizliğe ve dil kullanıcısının inisiyatifine bırakmıştır.

3. Bütün Türk lehçelerindeki görünümleri sebebiyle, iyelik ekleri daha lehçeleşmenin başlamadığı bir dönemde ortaya çıkmıştır. Zamir n'si olarak bilinen sesin varlığı ve ortaya çıkışı ise, bugün bu sesi kullanmayan lehçelerin de göstermesinden anlaşılacağı üzere lehçeleşmenin başlamadığı bu ilk dönemde aranamaz. Bu sebeple zamir n'si olarak bilinen bu ses Türkiye Türkolojisi'nde hakim olan görüşün aksine III. teklik kişi iyelik eki bünyesinde düşünülemez.

4. Anadolu merkezli Oğuz Türkü'nün, kullandığı +I belirtme durum eki açısından, eskicil bir özelliği sürdürdüğü söylenebilir. +I belirtme durum ekinin +(X)g belirtme durum ekinden geldiğiyle ilgili yaygın görüşe daha önce de böyle bir gelişme olsaydı Eski Anadolu Türkçesi'nde yuvarlak şekillerin görülmesi gerekirdi denerek itiraz edilmişti.

5. III. teklik kişi iyelik ekiyle belirtme hariç durum ekleri arasında *zamir n*'sinin kullanılmaması açısından Yeni Uygur ve Özbeklerin de eskicil bir özelliği sürdürdüğü söylenebilir.

6. III. teklik kişi iyelik eki her durumda +(s)I olarak gösterilmek durumundadır.

7. *Zamir n*'sinin varlığı gramerlerdeki yerini korumaya devam etmelidir.

8. +nI belirtme durum eki bir yanlış ayırma sonucu ortaya çıkmıştır. Bu morfem *zamir n*'si ve +I belirtme durum ekinden oluşur.

9. +n belirtme durum eki *zamir n*'sinin yüklenmiş olduğu bir görünümünden başka bir şey değildir.

Kaynaklar

- ALYILMAZ, Cengiz (2011), “Zamir n'si Eski Bir İyelik Ekinin Kalıntısı Olabilir mi?”, *Türk Gramerinin Sorunları*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, s. 515-527.
- ARAT, Reşit Rahmeti, (1992), *Atabetü'l-Hakayık*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
- BANGUOĞLU, Tahsin (1990), *Türkçenin Grameri*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
- BAŞDAŞ, Cahit (2008), “Türkçede İyelik-Yükleme Sorunu Dede Korkut Örneği”, *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* Volume 3/1 Winter, s. 6-13.
- CANPOLAT, Mustafa (1992), “Eski Anadolu Türkçesindeki Belirtme Durumu (Accusativus) Ekinin Kökeni Üzerine” , *Türkoloji Dergisi*, Cilt X, Ankara, s. 9-13.
- CLAUSON, Sir Gerard (1972), *An Etymological Dictionary Pre-Thirteenth-Century Turkish*, Oxford.
- ERCİLASUN, Ahmet B. (2000), “Türkiye Türkçesinde Yardımcı Ses”, *Hasan Eren Armağanı*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, s. 128-135.
- ERGİN, Muharrem (1977), *Türk Dil Bilgisi*, Minnetoğlu Yayınları, İstanbul.
- GEMALMAZ, Efrasiyap, (1996), “Türkçede İsim Tamlamalarının Derin Yapısı”, *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, S. 4, Erzurum, s. 165-172.
- GÜLSEVİN, Gürer (1990), “Eski Anadolu (Türkiye) Türkçesinde 3. Kişi İyelik Ekinin Özel Kullanılışı”, *Türk Dili*, S. 466 (Ekim), Ankara, s. 187-190.
- GÜLSEVİN, Gürer (1997), *Eski Anadolu Türkçesinde Ekler*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
- KERİMOĞLU, Caner (2007), “Orhun Abidelerinde 3. Kişi İyelik Ekinden Sonra Yüklem Hâli Eki Kullanıldı mı?” *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, Volume 2/3 Summer, s. 322-331.
- KORKMAZ, Zeynep (1975), “Eski Türkçedeki Oğuzca Belirtiler”, *I. Türk Dili Bilimsel Kurultayı 1972*, Ankara, s. 433-446.
- ÖZDEMİR, Hakan (2013), “Bir Nöbetleşme Hadisesi ve -sA Şart Ekine Yansımaları”, *Karadeniz Araştırmaları*, Bahar 2013, Sayı 37, s.199-207.
- TEKİN, Talât (2000), *Orhon Türkçesi Grameri*, Türk Dilleri Araştırmaları Dizisi: 9, Ankara.
- TEKİN, Talât (2003), “Üçüncü Kişi İyelik Eki Üzerine”, *Makaleler 1 Altayistik*, Grafiker Yayınları, Ankara, s. 131-138.
- TEKİN, Talât (2010), *Orhon Yazıtları*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.